

PARTIZANSKA KNJIGA

Edicija
Tekstopolis
Knjiga 46

PARTIZANSKA KNJIGA

Copyright © Predrag Čudić, 2021.

© za srpsko izdanje Partizanska knjiga, 2021.

Urednik
Vladimir Arsenić

Predrag Čudić

Iz zemlje nemanjića

Ili

Društvo sa neograničenom
neodgovornošću

Kikinda, 2021

Tranzicija i intelektualci ili *Maskenbal u Elemiru*

Za vreme poluvekovne vladavine komunizma časnim piscima u zemlji, i pored velikih nevolja, bilo je lako – imali su samo jednog protivnika: Titovo komunističko samovlašće. Učestvovati u razaranju Titove despotije za pisce je bilo pitanje časti. Bilo je dovoljno, recimo, da vam zabrane knjigu i da vas sudski overe kao neprijatelja socijalističkog samoupravljanja, ili neke slične varijante Titove komunističke maskarade, te da tako, ili na neki sličan, drugi način, uđete u *Belu knjigu* i smatrate da ste svoj *pesnički dug* (*Pesniče, znaš li svoj dug?* – to nisu Šjor Iva i Buda iz *Kluba književnika*, to je Župančić!) narodu i otadžbini odužili. No, komunizam ne bi bio tako zarazan da nije u svoju dobitnu kombinaciju uračunavao i ljudske slabosti. Svi oni koji nisu hteli, jer to je bilo pitanje časti, da se *dadu uhvatiti* u Titovo kolo (*Lepo ti je druga Tita kolo!*) morali su biti spremni na lišavanja, veća ili manja. Ko nije bio s njima – bio je protiv njih. Njihove nepotističke i druge đavolije išle su dotle da su i najbolje zapadne (Fulbrajtove i dr.), dakle, kapitalističke stipendije i sinekure, dobijala njihova deca. Da li je to Zapad bio blagonaklon prema komunizmu sa ljudskim likom, da li je to bila nagrada deci komunizma za balansiranje

njihovih očeva između dva bloka!? Da li su komunisti bili toliko dalekovidni da šalju svoje potomke na *Zapad* kako bi njihova deca spremno dočekala propast komunizma i tranziciju?

Titov crnogorsko-srpski naslednik Slobodan Milošević (čije je ime sastavljeno od dve najskuplje srpske reči, po M. Bečkoviću, sloboda i Miloš) u *godinama raspleta* je našu stvar – jer oni su funkcionisali po principu *cosa nostra*, prvo treba likvidirati kuma – doveo do krvave histerije, ili galopirajuće metastaze umiranja jedne ideologije, jednog pervertiranog totalitarizma. Miloševićevi komunisti su se prvog jutra *godina raspleta* probudili kao nacional-šovinisti, a armija je postala privatna vojska jedne porodice. Ali, koje su sve društvene pretpostavke bile neophodne da bi se to jutro dogodilo? Bila je potrebna takozvana *izdaja intelektualaca*. Jer, mnogi su bili spremni da intelektualce naivno smatraju martirima nekakve, svima znane, ošteprihvaćene, načelne humanističke ideje koja se rukovodi kreativnim, kritičkim preispitivanjem prošlosti i sadašnjosti. Umesto toga, u našim intelektualcima, našim najumnijim glavama, koje uvek imaju onog prvog među jednakima, a taj se od boljševičke okupacije kod nas zove Dobrica Ćosić, i stoluje u SANU, Milošević je našao svoju – nacionalističku, pretorijansku gardu. Da li je Milošević tražio njih ili su oni tražili njega pitanje je koje će po običaju rešiti naši istoričari, kada za to budu lepo nagrađeni. Ćosićeva parola: *Ne mandat naroda, nego mandat nacije!* – bila je naznaka da će svetlo biti ugašeno. Prvo nacionalno pitanje, pa tek onda demokratija! Tako

je govorio Dobrica iz mraka! Za njega je Milošević bio novi Pašić. Sada, kada taj *Pašić* sedi u haškoj buvari; ah, kakav arhaičan izraz za jedan tako moderan, ali, ipak, skućen prostor – oni tvrde da je Milošević, a ne oni, izdao nacionalne interese. Opet isto, uvređena i ojađena nacija zbog nesposobnog vođe. A intelektualci? *Oni su mislili drugačije, ne tako prostački, ne tako nasilno, nego humano.* Oni su mislili: *ispraviti sve dosadašnje istorijske nepravde, a njih je najviše naneseno srpskom narodu.* Kako ispraviti? Pa, za početak: *svaka ptica svome jatu – humano preseljenje.* Narodi kao ptice selice, kreću se u jatima, a ptice stanarice upravljaju seobama sa Dedinja! Nisu izdali srpski intelektualci nego kadrovi srpskih intelektualaca, tako pričaju danas. Za Ćosića se sve, od njegovih lenjinističkih vremena i brošura, vrtelo oko kadrova.

A šta je kadrovska pitanje na srpski način nego: opet nepotizam, opet korupcija, opet samovlašće – samo pod drugom zastavom. I... najmudrije srpske glave se tu nisu *snašle*. Mislili su, bar tako tvrde u svojim intervju-ispovestima, da će borba za srpski nacionalni prostor biti mnogo kulturnija i bez krvavog nasilja. Kao, oni su se borili za svoj kulturni prostor sasvim kulturno svojim pesmama-jadikovkama, svojim načelima *gde su srpska groblja, tu su i granice.* U tim pesmama je, odista, bilo krvi, kostiju, nebesnih grobova, ali to su samo pesme, dakle, kultura.

Ali kad su te pesme počeli da uče napamet izvođači radova, e onda je vrag odneo svaku kulturu. *Hri-ste Bože, ra-spe-ti i sve-ti, srrrp-ska ze-mlja u ne-be-sa le-ti!*

*Zbo-gom, ma-jko, ne-ve-sto i se-stro, mi i-de-mo na su-
đe-no me-sto, zbo-gom, le-to, je-se-ni i zi-mo, o-dla-zi-
mo da se ne vra-ti-mo!* – to je jedna od pesama iz filma *Boj na Kosovu* – autor akademik Ljuba Simović. Ta pesma ima svog autora, ali tu pesmu pevaju u sklopu svog egzicira i arkanovci, žestoki momci, *specijalnih jedinica*, oni maskirani, namazani kao Indijanci ratničkim bojama, kako bi sakrili svoje ljudske fizionomije! Onih što su mnoge poslali u nebesa ne pitajući se zašto, kako se ispostavilo i samog predsednika srpske vlade Zorana Đinđića. Nije li to zastrašujuće za jednu kulturu? (Jedna od uzornih studija o problemu borbe za srpski kulturni prostor je studija Ivana Čolovića u glasilu Republika, br. 288-289).

Kad je reč o angažovanim piscima, svi oni posle krvavih balkanskih godina raspleta tvrde da su njihova angažovanja u službi Miloševića bila satkana od dobrih, čistih, čestitih, čednih patriotskih namera, a to što su usput primali tolike počasti od režima, pa to je tako normalno i sasvim skromno u odnosu na njihovo silno rodoljublje. Oh, kako su ti ljudi nevini i naivni, baš kao slikarstvo Žužane Halupkove. Da li se samodržac, kad mu se hoće da nekog *izmanipuliše*, odmah seti sveštenika, akademika, intelektualaca i pesnika, tog *probuđenog dela naroda*, ili se oni sami postroje u red za ulje pomazanja ili manipulacije?

Desio se 5. oktobar. Svi *izmanipulisani*, od strane balkanskog Džeka Trboseka, bili su u prvim ešalonima ručica čestitajućih novozaklinjućem predsedniku. On se zaklinjao narodu da ga vlast ni za vlas neće promeniti,

a nekad izmanipulisani intelektualci njemu. To je za časne svedoke tog *spetacola, a la A. Marti*, bio očevidan primer njihovih novih želja i potreba da po ko zna koji put budu dobro *izmanipulisani*. Manipulacija to je njihova droga!

Od tada živimo u jednom *od najboljih mogućih svetova*. Nema korupcije, nema sukoba interesa, nema vladavine interesnih grupa nazvanih enigmatičnim ćirilničnim partijskim akronimima: DSS, DS, ND, DHSS, NS, SRS, SPO, itd., nema nepotizma, nema kriminala, nema socijalne nepravde, nema povratka na staro, ničeg nema – sve je pokrio sneg moralnog bankrota.

Sada se moramo vraćati na starije od starog. Boljševičkim žargonom bi se to nazvalo – kontrarevolucija. Mi to zovemo tranzicija. Šta je tranzicija? Tranzicija jeste – istorija *en passant*. Stradaju pešaci. Društveno vlasništvo se preobražava u privatno – žaba postaje princ. Ko su naši prinčevi – deca komunizma! Oni se nude da nas, kao u bajci, izbave iz govana svojih otaca.

U međuvremenu, vozovi tranzicije polaze sa svih stanica bez reda vožnje. U te vozove uskače sirotinja raja sa sirotinjskim zavežljajima, kako bi se prevezla do obećane zemlje. Usput sanjari da će u obećanu zemlju stići sa dividendama, akcizama, kontom u banci, penzionim i zdravstvenim osiguranjem i nizom drugih pogodnosti koje su zaslužili svojim robovskim radom.

I stiže na veliko đubrište, deponiju ideja dijalektičkog materijalizma. Ipak, piramida vlasti nije sasvim propala, njeni temelji su u tom đubrištu

ideja veoma čvrsti i u toku je obnavljanje fasade. Sa poluobnovljene fasade nam se smeše poznati likovi, nedovoljno preobraženi da ih ne mogu lako prepoznati retki časni svedoci. Kao rezervni ešalon u političku bitku ušli su malo zarad kontinuiteta, malo zarad promena – pa šta prevagne. Čini mi se da su ovo poslednji dani kada intelektualac još ima neku ulogu, ulogu časnog i glasnog svedoka koji upozorava da nema promena dok vladaju stari kriterijumi javnog života.

Šta sad rade Miloševićevi, okoštunjeni intelektualci – pišu bogotražiteljne pesme. Traže Boga u molitvama na marginama komunističkog manifesta ili pesama koje su pisali Titu i partiji. Da li je to verski ili zverski zanos? Mali zverski zanos kameleona! Teško je ustanoviti. Ako je R. P. N. jedini pesnik koji je stekao tu čast da Titu za Dan mladosti na stadionu recituje svoju pesmu u ruskoj rubaški, sad pao u molitveni zanos da mu i fabrika ulja *Vitalova* daruje pomazanje, onda to nije ništa drugo nego isceliteljsko čudo nad čudima. Ili možda nešto drugo? Neka maskarada, možda?

Da li su to promene kad jedan istaknuti član Izvršnog odbora komiteta Komunističke partije Srbije, jedan od poslednjih boraca protiv demokratskog pluralizma (vidi: referat B. R. na godišnjoj skupštini UKS, 1989) prima u manastiru Žičku hrisovulju celivajući je i držeći besedu zahvalnicu? Da li su to promene kulturnog modela kad P. Ralić, ideološki bič gradskog komiteta partije, piše svoju sedmu knjigu poezije *Hilendarske pesme – iskustva pada i vaznesenja. Knjiga pisana u samom manastiru, gde je Ralić boravio u tri maha*

(1990, 1995. i 1998. godine). Zbirka je podeljena u jedanaest odeljaka i sadrži 105 pesama o Hilandaru. (Politika, 13. januar 2003) Ne tešim se da je to još jedan od žalosnih dokaza da je moj *Epitaf za srpsku avangardu: Suve šljive i orasi, komesari pa monasi!* – napisan pre trinaestak godina bio i ostao, gola, a ne pesnička istina. Zbog te gole istine i danas me kao i nekad proglašavaju nepoželjnim, čovekom koji je zabio prst u oko čitavom srpskom narodu. Nisam znao dok mi to nije spočitnuo prof. dr R. Mikić, koji uči našu decu šta je lepa književnost, da srpski narod ima samo jedno oko kao Polifem, čuveni kiklop iz *Odiseje!* Ali, Radivoje, dobro moje, više očiju više vidi! O, profesore, o, doktore, dozvoli svom voljenom narodu, o kome toliko brineš, bar još koje oko!

Šta, uopšte, mogu isti ljudi osim da nam prirede isto. Ako ne prevlada glas onih intelektualaca koji su se sve vreme isticali svojim zalaganjem za novi kulturni model, novu liberalnu kulturu koja bi zatalasala ovo mrtvo more sterilnog nacionalizma, onda nam preostaje da gledamo sve te renegate komunizma kako čvrsto povezani dubokim korenima podvriskuju i vode demokratsko kolo srpskih sestara oko vekovnog, ali odavno popretenog, ognjišta.

Kikindski dijalozi, Intelektualci i tranzicija 2003.